

Információ – tudás – evolúció: a FID 44. kongresszusa

A tudományos ülést az alábbi témáknak szentelték: Az ember mint információfeldolgozó; Tartalomlemezés és dokumentumleírás; Az információszolgáltatások evolúciója; Elektronikus ismeretek és tudás; Információ az iparban – információipar; Nemzeti és nemzetközi információpolitikák. A kongresszus főbb témáinak ismertetése mellett a közgyűlés szélesebb érdeklődésre számot tartható eseményelről, valamint a szövetség Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottságának üléséről is tájékoztat a szerző. A FID tevékenysége iránt ismét fokozódik az érdeklődés, az új stratégiai programnak megfelelően kialakított projektek mind több résztvevőt vonzanak a szocialista országokból is. A FID mint az egyik legrégebbi nem kormányközi szervezet – a kongresszus tanúsága szerint – képes megújulni, s alkalmas arra, hogy az információszolgáltatás kihívásával, esetleges válságproblémáival szembenézzen.

A FID (Fédération Internationale d'Information et de Documentation = Nemzetközi Információs és Dokumentációs Szövetség) 44. konferenciáját és kongresszusát Helsinkiben tartotta 1988. augusztus 24. és szeptember 1. között. A Montrealban elfogadott stratégiai programja által meghatározott új fejlődési útra lépő szövetség a témaválasztással is jelezni kívánta megújulási törekvéseit: a fejlődés, a tudás és az információ között fennálló összefüggések sokoldalú elemzése az egész nemzetközi információs szakmai közösség figyelmét ráirányította a kongresszusra és a kapcsolódó rendezvényekre.

A kongresszust megelőzően, ill. vele egy időben került sor a FID Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottságának (FID/SD) nyílt fórumára ("A pénzügyi információ helyzete Közép-Keleten"), Ipari Információs Bizottságának (FID/II) szemináriumára ("Információ mint az ipari versenyképesség javításának stratégiai eszköze"), Oktatási és Képzési Bizottságának (FID/ET) műhelytalálkozójára ("Az információs munkaerő prognosztizálása"), ill. "Az Egyetemes Tizedes Osztályozás számítógépes alkalmazásai" című szemináriumra csakúgy, mint a Ching-Chih Chen professzor által tartott tanfolyamra az optikai lemezes technika (CD-ROM) alkalmazásáról.

Nem véletlen tehát, hogy a fokozott érdeklődés – 1984-ben Hágában 200, 1986-ban Montrealban 400, Helsinkiben pedig 600 körül volt a résztvevők száma 45 országból – aktív részvétellel párosult, s a jelenlévők hasznosnak és sikeresnek minősítették a tanácskozást. Mindehhez hozzájárult az is, hogy a házigazda finn kollégák (mindenekelőtt a Finn Információs Szolgáltatási Társaság tagjai) nagy jelentőséget tulajdonítottak a kongresszusnak és kifogástalan rendezői munkát végeztek. (A résztvevőktől a tanácskozás szüneteiben hallott kifogások okairól

sem tehetek, hiszen nem az ő hibájuk volt, hogy az IFLA éves kongresszusával csaknem egy időben rendezték meg a találkozót, továbbá hogy Helsinkit a legdrágább európai városok közé tartozik.)

A világszerte ismert Finlandia palotában rendezett tudományos tanácskozást a finn miniszterelnök, H. Holkeri nyitotta meg, s sikerült olyan személyiségeket is megnyerni a bevezető előadások megtartására, mint a Római Klub elnöke, A. King (aki egyben a FID tiszteletbeli elnöke), vagy a finn filozófiai tudományok "nagy öregjeként" és költőként is egyaránt ismert S. Krohn professzor.

A hivatalos programban szereplő mintegy 130 előadás, valamint a sokféle panelvita magas színvonalon reprezentálta az egyes országokban elért szakmai eredményeket. A nyolc szekcióban (1. Bevezető ülés; 2. Az ember mint információfeldolgozó; 3. Tartalomlemezés és dokumentumleírás; 4. Az információszolgáltatások evolúciója; 5. Elektronikus ismeretek és tudás; 6. Információ az iparban – információipar; 7. Nemzeti és nemzetközi információpolitikák; 8. Záróülés) elhangzott előadások változatosan kezelték a szakma előtt álló kihívásokat, az információ és a dokumentáció aktuális módszertani és tudományos kérdéseit.

Az előadók között volt fiziológus és mérnök, könyvtáros és számítástechnikus, rendszerszervező és politikus – és még lehetne folytatni a különböző megközelítések kiváló képviselőivel. A zavarba ejtően bő kínálatból nem volt könnyű a választás, hiszen – szakítva az előző kongresszusok hagyományaival – Helsinkiben egyidejűleg több szekció is ülésezett. A résztvevők azonban előre megkapták a sokszorosított előadásokat, sőt, zárláncú televíziós adás segítségével is nyomon követhették az üléstermekben folyó munkát. (Az érdeklődők gyak-

ran egyik teremből a másikba vándoroltak egy-egy számukra fontosabb előadás meghallgatása vagy hozzászólás végett.)

A beszámoló keretében természetesen nem vállalkozhatom a kongresszus teljes anyagának ismertetésére, csupán néhány, jórészt taláalomra, a téma érdekessége vagy az előadó személye miatt kiválasztott előadás témájának felvillantásával kíséreltem meg illusztrálni az előadások sokféleségét, a felvetett problémák és megoldások főbb jellemzőit. Bízom benne, hogy a kongresszus anyagából összeállított kötet előbb-utóbb a hazai érdeklődők számára is hozzáférhetővé lesz.

A szekcióülések

Az ember mint információfeldolgozó szekcióban *R. M. Bergström* (Finnország) az információfeldolgozás fiziológiai szempontjait elemezte. Az emberi agynak arról a sajátos szelektív tulajdonságáról szólt, amely az emberi magatartást értékek formájában irányítja. Az agy speciális "értékkapacitása" ugyan nem információ, de szabályozza az információforgalmat. E kapacitás figyelmen kívül hagyása az oktatásban pl. "értékképtelenséget" idéz elő, s ebben az állapotban az egyén és a társadalom nem képes a helyzet teljes felmérésére és döntéshozatalra. Az "értékkapacitás" kihasználatlansága pedig az információfeldolgozás jelenlegi tökéletlenségeihez, a tudományos információellátás nem kielégítő voltához vezet el. Így alapvető feladat az "értékorientált" oktatás megteremtése és elterjesztése, ahol az ismeretek jelentése és értéke játssza a fő szerepet.

T. J. Froelich (USA) az információ filozófiai megközelítését mutatta be a relevancia fogalmának értelmezésén és mérési módjain keresztül. Előadásában a társadalmi ismeretelmélet eredményeinek felhasználását javasolta a fejlődés további irányának meghatározásakor, *Heidegger*, *Dasein* és *Schutz* munkásságából kiindulva. *J. Heinonen* (Finnország) az új információról mint szociológiai feszültségokozó tényezőről beszélt. E feszültség hozzáértő kezelése előfeltétele az információk mind maradéktalanabb feldolgozásának, a társadalom felé való nyitottságnak. Az információs szakembereknek olyan információkkal kell az egyént ellátniuk, amelyek e feszültség leküzdését saját kontextusukban teszik lehetővé.

W. Krumholz (NSZK) abbéli meggyőződéséről szólt, hogy a piaci verseny egyre újabb információs technikák alkalmazását kényszeríti ki. Az információs szakemberek az egyre bonyolultabb feladatok teljesítésére képesek új technikai eredményekre összpontosítanak, de e két irányzatból számos fogás kérdés adódik. Például: Milyen kihívást jelent az emberi magatartásra és gondolkodásra a technikai fejlődés? Elég erős-e az emberi agy ahhoz, hogy felnőjön a számítógép nyújtotta hatalmas lehetőségekhez, képes-e lépést tartani a rohamos fejlődéssel? Kudar-

cot vallunk-e a – remélnél várhatóan kevésbé megbízható – mesterséges intelligencia kihívásával szemben?

M. L. Dosa, R. N. Oddy, E. C. Oddy és E. A. Brindle (USA) előadásában a Syracuse-i Egyetemen létrehozott nemzetközi információs hálózat sajátosságait elemezte. Ez különösen a fejlődő országok felnőttoktatói számára alkalmas, és mint ilyen, az ún. információs tanácsadásra, valamint a tanácsadó munkáját támogató adaptív számítógépes munkaállomásra épül. Az információ e rendszerben nem csupán a kommunikáció tárgyaként, hanem technikai segélyként is értelmezhető, mivel a tanácsadó a különböző koncepciókat értelmezéssel, adatokkal és értékeléssel együtt adja közre a több irányban működő kommunikációs hálózaton át, miközben kihasználja a számítógépes modellezésben rejlő lehetőségeket is.

K. Pihlajamaki (Svédország) a kommunikáció fontosságát hangsúlyozta a szervezetek technikai fejlődésében. Az információs és kommunikációs technika végső célja az ismeretek emberek közötti megosztásának javítása. Ez a megosztás a kommunikáción keresztül valósul meg, és a kommunikáció tartja fenn a szervezet valóságát is. Nincs tényleges változás a kommunikáció változása nélkül, a kommunikáció változtatásához változtatni kell percepciókon is. Ez egyebek között az előadó szerint is azt jelenti, hogy mai kommunikációs problémáink lényegüket tekintve nagyon hasonlítanak az évszázadokkal ezelőttiékhöz.

M. Pinto Molina (Spanyolország) a dokumentumok tartalmi feltárását végző indexelő szakemberek – mint információfeldolgozók – kívánatos tulajdonságait elemezve rámutatott arra, hogy esetükben az analitikus látásmód, a szintetizálóképesség, a kiváló nyelvtudás és a világos kifejezési készség elengedhetetlen követelmény. *S. Seetharma* (India) ugyancsak az információs szakemberek szükséges képességeit elemezte az információs technika könyvtárakra és információs intézetekre gyakorolt hatásának fényében. Szerinte a szakemberek új generációját kell kiképezni, főként az információs technika és az "információkonszolidálás" témaköreiben.

A Tartalomelemzés és dokumentumleírás szekcióban a szabadszöveges adatbázisok természetes nyelven való hozzáféréséről *G. Ruge* és *C. Schwarz* (NSZK) tartott előadást. Az előadók a Boole-féle keresési módban rejlő hibalehetőségek kiküszöbölésére hozták létre a COPSY (context operator syntax) kísérleti rendszert, amely input szinten lehetőséget ad bármilyen természetes nyelvű keresőkérdés rendszerrel való közlésére, miközben outputként a tartalomelemzési eredmények és a természetes nyelvű keresőkérdés közötti korreláció függvényében rangsorolt dokumentumhalmazt szolgáltat. A COPSY a Siemens szövegfeldolgozó rendszerének (TINA) része, jelenleg az USA Kereskedelmi Minisztériuma használja szabadalmi adatbázisok keresésére és indexelésére.

C. I. Cazares (Kuba) az orosz nyelvű műszaki tudományos szakirodalom spanyol nyelven történő automatikus indexelésével kapcsolatos tapasztalatokat, B. Enders-Niggemeyer (NSZK) pedig a tartalom-elemzés egy elméleti modelljét körvonalazta előadásában, javasolva automatizált rendszerekben való alkalmazását.

E. Šcibor (Lengyelország) és I. S. Ščerbina-Samojlova (Szovjetunió) az ETO revíziójának stratégiai megközelítését írta le, K. Loth és H. Funk (Svájc) az ETO számítógépes felhasználását illusztrálta a zürichi Technológiai Intézet könyvtárában kiépített ETHICS automatizált könyvtári rendszerben. Y. Nakamura és T. Isikawa (Japán) olyan szakértői rendszert mutatott be, amely automatikusan oldja meg az ETO-jelzeteknek az adott dokumentumokhoz való hozzárendelését.

A. Schurek (Franciaország) az UNESCO információs és dokumentációs tevékenységét vázolta előadásában az Általános Információs Program keletkezéséről a jelenlegi főbb programokig. Rámutatott arra, hogy milyen fontos szerepet szánnak a FID-nek a szervezet harmadik középtávú tervének (1990–1995) megvalósítói között. A program célja ezekben az években is a folyamatos és a folyamatosan fejlődő nemzetközi együttműködés fenntartása, hogy az információ országhatárokon keresztül áramlását és hozzáférhetőségét biztosítani lehessen. Önellátás, önerőre támaszkodás az információ világában többé már nem képzelhető el.

M. Tudman, N. Tudor-Silović és B. Augustin (Jugoszlávia) a nemzetközi konferenciák szerepét elemezte az információtudományi ismeretek áramlásában. Egyebek között azt hangsúlyozta, hogy a konferenciaanyagok a formális és az informális tudományos kommunikációnak egyaránt fontos összetevői, s elemzésükhöz a dokumentumok kulcsszavainak együttes előfordulását számba vevő vizsgálatok szolgálhatnak megbízható alapként.

Az információs szolgáltatások evolúciója szekcióban F. W. Horton, jr. (USA) az információs erőforrásokkal való gazdálkodásról (information resource management) szólt. Ez a vezetéstudomány új irányzata, s mint ilyen, az információval, az emberi, pénzügyi, vagyoni erőforrásokkal egyenrangúan számol. E megközelítés alapján nemcsak a hardver és a szoftver infrastruktúrák kerülnek a vezetés figyelmének előterébe, hanem az ún. információs architektúrák is, s az a megválaszolandó kérdés, hogy az információs célú befektetések milyen gazdasági hasznot hoznak egy-egy szervezetnek.

A. Huhtanen (Finnország) egy Delfi-módszerrel készült jövőkutató vizsgálat eredményeit ismertette az információs technika jellemző alkalmazásaira vonatkozóan. A vizsgálat megállapította, hogy 1996-ra az információk zömét digitális formában rögzítik majd, s a mindennapi munkához szükséges információk 50%-a elektronikus úton lesz hozzáférhető. 2010-ben ez az arány eléri a 70%-ot. A bioszá-

mítógép és a holografikus tárolás megjelenése és elterjedése mellett azonban fennmarad a papír is mint információhordozó.

H. Albrechtsen (Svédország), L. G. Brisfjord és I. L. Sperr-Brisfjord (USA) a skandináv országokban terjedő "teletanyákról" (telecottages) számolt be, amelyek ritka népsűrűségű területeken felállított, a legmodernebb elektronikus eszközökkel ellátott közművelődési és továbbképzési központok. E kis falvakban kialakított központok a modern információs technika segítségével lehetővé teszik a lakosság számára az információs technika helyi hasznosítását, de lehetőséget nyújtanak arra is, hogy az ott lakók bekapcsolódhassanak az országos és nemzetközi kommunikációs folyamatokba. A modell a helyi közösségeken alapuló decentralizált fejlesztési megközelítésnek felel meg, ami sok egyenlőtlen népességeloszlású vagy ritka népsűrűségű ipari vagy fejlett ország számára is hasznos lehet.

M. Alvarez, I. Diaz és A. Arrieta (Kuba) a VINITI és az Amerikai Meteorológiai Társaság adatbázisait hasonlította össze "infometrikai" módszerekkel. Az elemzés eredményeit a meteorológiai és geofizikai szakirodalom állományára vonatkozó megállapításokkal egészítették ki. E. Tolonen (Finnország) az amerikai Energetikai Adatbázis (Energy Data Base) és a Skandináv Energetikai Index (Nordic Energy Index) felhasználói szempontú vizsgálatának eredményeit ismertette.

Az Elektronikus ismeretek és tudás szekcióban L. C. Smith (USA) az enciklopédiák új formáiról, az elektronikus információk "hipertextes", vagyis az írott szöveget, ábrákat, digitalizált emberi beszédet, audiofelvételeket, mozgó- és állóképeket vagy animációt egyaránt egymáshoz kapcsolni tudó tárolásáról és közreadásáról szólt. A "hipertext" teljesen megváltoztatja az enciklopédiák hagyományos szerkezetét: nincs szükség a szócikkek ábcérendet követő rendszerére, a bibliográfiákat felváltja a forrásdokumentumokhoz való közvetlen hozzáférés stb.

J. G. Neal (USA) az automatizált könyvtári rendszerek fejlődésének áttekintése kapcsán rámutatott e rendszerek értékelésének különböző dimenzióira. A felhasználói szempontoknak mindenképpen dominánsnak kell lenniük az értékelésben, az pedig sok mindenben hozzásegíti a rendszerek tervezőit, közreadóit és üzemeltetőit a felhasználói magatartás jobb megismeréséhez.

N. Fjällbrant, R. Hasslöw, E. M. Hermansson és C. Weinmann (Svédország) a QUESTSIM mikroszámítógépes online oktató programcsomagot mutatta be. A szimulációs program elsősorban a végfelhasználók képzését segíti elő, s a hasonlóakkal együtt különösen hasznos lehet az olyan országokban, ahol a telekommunikációs hálózatok megbízhatatlansága vagy a kapcsolat költségsége meggátolhatja az adatbázisok online keresésének oktatását.

C. Brito (USA) a Pánamerikai Egészségügyi Szervezet CD-ROM technikára alapozott projektjét ismertette, amelynek célja az egészségügyi információk

CD-lemezen való terjesztése Latin-Amerikában. A kezdeti tapasztalatok azt mutatják, hogy az így felépített információs rendszer – elsősorban relatív olcsósága folytán – jóval kedvezőbb lehet a fejlődő országok számára, mint az online hozzáférés. *S. Jovanović* és *M. Ristić* (Jugoszlávia) a tudományos-műszaki információk telefaxon való cseréjére vonatkozó javaslatukat terjesztették elő. E módszer azon felhasználók és országok számára is lehetővé tenné a nemzetközi információcsere modern formálba való bekapcsolódást, amelyek nem rendelkeznek számítógépes információrendszerekkel, kapcsolódási lehetőségekkel.

V. N. Missa és *T. S. Kumár* (India) az elektronikus kiadói tevékenység könyvtárakra gyakorolt hatását elemezte előadásában. Ráműtettek arra, hogy a kiadók még maguk sem döntötték el, milyen mértékben térjenek át az új technika kizárólagos alkalmazására. Mindenesetre az elektronikus kiadói tevékenység fényében a könyvtári tevékenység számos alapfunkcióját kell újragondolni.

Az Információ az iparban – információs ipar szekciójában *J. Meadows* (Anglia) azokról az információs igényekről beszélt, amelyeket az információs ipar képviselői hagyományosan kizártak a felhasználói igények kielégítéséből. Az elektronikus információkezelés – kiváltképp a hálózatok – terjedése nagy lehetőségeket kínál az információs szakemberek számára ezen igények kielégítésében, de egyelőre kétséges, hogy megfelelően fel vannak-e készülve e lehetőségek megragadására. Viszont ha e kihívással nem néznek szembe, más szakmai csoportok készen állnak a feladat vállalására. *H. Kroll* (NSZK) a vállalati információs központok szerepét elemezte, hangsúlyozva, hogy a szakinformáció-ellátás mint vállalkozói tevékenység csak akkor lehet sikeres, ha az információra irányuló befogadókészség is megfelelő színvonalú. Éppen ezért kulcsfontosságú a vállalati vezetés magatartása, ill. az információs egységek vezetése és belső marketingje.

H. Arango, *O. Visiedo* és *E. Orozco* (Kuba) az információs ipar új koncepcióját vázolta fel előadásában. Ennek alapja a korábban egymástól elszigetelt információs szektorok országos integrációja. A kiindulópont egyértelműen az információfelhasználó. A szerzők szerint a fogalmi és a funkcionális integráció szükségességének kimutatásával e koncepció nem csupán az országos, hanem a nemzetközi információs integráció modellje is lehet. *A.-L. Toivonen* (Finnország) az Otaniemi Innovációs Parknak nyújtott ingyenes információszolgáltatásokat ismertette. A helyi Műszaki Egyetem könyvtára által indított projekt célja a parkba tömörült, magas technikai színvonalon álló kisvállalatok figyelmének felkeltése az információs szolgáltatások iránt, illetve e szolgáltatásoknak a vállalati igényekhez való közelítése.

H. East (Anglia) a brit online információs piac sajátosságait írta le előadásában a közkönyvtárak példájára alapozva. A vizsgálat eredményei egyebek között kimutatták, hogy a felhasználás csaknem 50%-a az üzleti-gazdasági adatbázisokra irányul.

R. Faber és *Z. M. Nowicki* (Lengyelország) az információs marketing szerepét körvonalazta a lengyel helyzet bemutatásával. Javasolta, hogy az országban két szakaszban fejlődjön ki az információs marketing: az elsőben a központilag finanszírozott modern információs infrastruktúra felépítését, a másodikban pedig a felhasználóra orientált marketingtechnikák elterjesztését kell célul kitűzni.

W. Schwuchow (NSZK) az online szolgáltatások nemzetközi piacának alakulását vizsgálta, különbséget téve az ún. valós idejű szolgáltatások (pl. részvényinformációk, árutözsdei információk szolgáltatását célzó vállalkozások) és az online adatbázis-szolgáltatások (pl. bibliográfiai adatbázisok) között. A teljes online piacnak mintegy fele ez utóbbiak forgalma. A szerző emellett olyan kérdésekre is válaszolt, hogy mi az oka az online szolgáltatások gyors piaci növekedésének, milyen a piac földrajzi megoszlása stb. Az adatokkal bőven alátámasztott előadás a piac jövőbeni alakulására is utalt, felbecsülve a CD-ROM-ok szerepét, a "felhasználóbarát" technikai megoldások hatását.

A Nemzeti és nemzetközi információs politikák szekciójában *H. Chandra* és *J. P. Singh* (India) az információs rendszerről mint a délkelet-ázsiai országok fejlődésének egyik meghatározó tényezőjéről szólt. Az adatok elemzése azt mutatta, hogy az országos információs rendszerek – amelyek összetevői között a rádió, a televízió, az újság- és könyvkiadás, valamint a telefon is szerepel – kiépítettsége és felhasználási szintje pozitív korrelációt mutat a fejlődés ütemével. A szerzők kutatásai ezt nemcsak a fejlettebb országokkal való összevetésben, hanem a délkelet-ázsiai régió belüli összehasonlításban is alátámasztják.

A. Kabesh és *A. Bassit* (Egyiptom) az országos információs politikákról vázolta elképzeléseit. E politika alapfeltevése szerint az információ a fejlesztés szempontjából létfontosságú. Egyiptomban a nyolcvanas évek elején deklarált országos információpolitikai elvek alapján tervezték meg az egyiptomi műszaki-tudományos információs szolgáltatások rendszerét, amelyet az USA Nemzetközi Fejlesztési Szervezete (US Agency for International Development = AID) is támogat. A projekt eredményeként valósult meg az ENSTINET, az Egyiptomi Országos Műszaki-Tudományos Információs Hálózat.

A közgyűlés

A FID közgyűlésére – a korábbi szokásoktól eltérően – nem a kongresszus előtt, hanem a kongresszussal egy időben, pontosabban a szakmai látogatások napján került sor. A jelenlévők egyperces néma felállással emlékeztek az előző kongresszus óta elhunyt *A. I. Mihajlov* professzorra és a *W. De Regte*, akik aktívan részt vettek a szövetség tevékenységében, s a nevük szinte összeforrt a FID célkitűzéseivel, munkájával, eredményeivel.

A tanácskozás napirendjén a következő kérdések szerepeltek:

1. Az előző tanácskozásról (Montreal, 1986. szeptember) szóló jelentés jóváhagyása;
2. Új tagok felvétele és a tagsággal kapcsolatos változások;
3. Tagsági viszony megszüntetése;
4. A FID tevékenységéről szóló beszámoló;
5. Pénzügyi kérdések;
6. A UDC Management Board, vagyis az ETO ügyvezető igazgatói testületének jelentése;
7. A FID egyes bizottságainak jelentése;
8. A FID alapszabályának és működési szabályának revíziója;
9. Más nemzetközi szervezetekkel való együttműködés;
10. Új tisztségviselők megválasztása;
11. A FID 45. és 46. konferenciája;
12. Egyebek.

Itt csupán a szélesebb szakmai közvélemény számára is érdeklődésre számot tartható pontot érintek, azaz a beszámoló néhány megállapítását és a választások lefolyását idézem fel.

Az 1987–88-ra vonatkozó beszámoló az elért szakmai eredmények fontosságát, ill. az egyes területek tevékenységét fékező pénzügyi gondokat emelte ki. Egészében véve viszontagságosnak, mégis sikeresnek minősítette az eltelt időszakot, s felhívta a figyelmet arra is, hogy a FID – más nemzetközi, nem kormányközi szervezetekhez hasonlóan – csak akkor maradhat életképes, ha alkalmazkodni tud a rendkívül gyorsan változó feltételekhez. Az 1986-ban elfogadott Stratégiai Terv ("Participating in progress") valamennyi területén megkezdődött a munka, amelynek első és legfontosabb állomása a különböző csoportokhoz tartozó tagokkal való szorosabb konzultáció folyamatának megkezdése volt. E folyamat elemei: információs bulletin kibocsátása kifejezetten csak tagoknak, az UNESCO 1990–1995-re szóló középtávú programjához készített FID-javaslat széles körű konzultációkra alapozott elkészítése, a főbb programterületekkel kapcsolatos javaslatok ugyan csak kiterjedt megvitatása, az egyes nemzeti tagok vagy nemzeti tagintézmények által szervezett tanácskozások patronálása. A stratégiai terv az affiliált (társult) tagok körének bővítését tűzte ki célul, az új tagok bevonására irányuló erőfeszítések eredményei máris kezdenek megmutatkozni. (A szövetség 43 új affiliált tag jelentkezését fogadta el 1987–1988-ban, s jelenleg a tagság összetétele a következő: 66 nemzeti tag, 4 nemzetközi tag és 262 affiliált tag.)

A programterületekre gyakorolt befolyásuk miatt a beszámoló különösen fontosnak értékelte az ENSZ egyes szervezetei, ill. más nemzetközi szervezetek ajánlatainak végrehajtását. Közülük a következőket említjük meg:

- ▶ többnyelvű közgazdasági értelmező szótár szerkesztése (jelentős magyar közreműködéssel),

- ▶ az iparilag fejlett országok nemzeti információs politikáinak összehasonlítása,
- ▶ CD-ROM rendszerek kalauza a fejlődő országoknak,
- ▶ információközvetítő szakemberek, rendszerek felmérése,
- ▶ ipari adatbázisokhoz való hozzáférés módjai,
- ▶ INTERNET megvalósíthatósági tanulmány,
- ▶ az információközvetítő központok létesítésének és működésének irányelvei,
- ▶ az UNESCO tömegkommunikációs és tömegtájékoztatási tezaurusának revíziója.

A FID tevékenységének jelentős része a *kiadói munka*. A szövetség nyolc kiadványsorozata továbbra is megjelent, és számos egyéb kiadvány született az elmúlt két évben, de a kiadványprogram tervezett mértékű kibővítése még nem valósulhatott meg.

A beszámoló a stratégiai terv kapcsán kiemelte az egyes nemzeti tagok által szervezett tanácskozásokat. A közgyűlés magyar résztvevője örömmel állapíthatta meg, hogy Kuba, az NSZK, Hollandia, Spanyolország és az Egyesült Királyság mellett Magyarország is szerepelt a felsorolásban.

Senki számára nem okozott meglepetést, hogy a szövetség elnökévé ismét *M. Hillt* választották meg. A szövetség új alelnökei a finn *R. Launo* asszony, a szovjet *P. V. Nesterov*, ill. a nigériai *M. H. Wali* lettek. A tanács tagjai közül újválasztották *Földi Tamást* és *R. Ogwang-Amenyt* (Uganda), továbbá megválasztották taggá *B. L. Burtont* (Hongkong), *Y. Fujiwarát* (Japán), *T. Carbo-Bearmant* (USA), *Z. Marinovot* (Bulgária) és *M. Almada de Ascenciot* (Mexikó). A belga tag ismét *J. Humblet* professzor lett.

A szövetség elnöke nagyra értékelte a leköszönő főtájtár, *Stella Keenan* tevékenységét, melyet a FID érdekében fejtett ki.

Egy bizottsági ülés

A FID *Társadalomtudományi Információs és Dokumentációs Bizottsága* Helsinkiben is megrendezte immáron hagyományosnak számító nyílt fórumát, amelyet ezúttal a pénzügyi információ helyzetének szentelt (az egyes társadalomtudományi szakterületek információs helyzetének feltérképezését kitzűző bizottsági projektum részeként). Dániából, Finnországból és Magyarországról összesen 19-en vettek részt a fórumon, ahol az előadók – *A. Molgaard-Frandsen* (Dánia), *Z. Al. Obaidi* (Finnország), *M. M. Ahmed* (Finnország) és *H. Broms* (Finnország) – *Földi Tamás* elnöki megnyitója után a közel-keleti régió pénzügyi információs helyzetét vizsgálták meg. Az előadásokból kitűnt, hogy az olajárrobbanásból származó hatalmas bevételek e téren is éreztetik hatásukat, de még a legmodernebb technika alkalmazása sem volt képes megoldani az adekvát információs szolgáltatások problémáját. Például még a legjobb esetben is csak ún. szürke ("normális" elosztási csatornákon keresztül alig-alig hozzáférhető)

adatbázisok jönnek létre, hiányzik a legelemibb koordináció stb. Nem véletlen tehát, hogy az egyik előadó javasolta egy olyan adatbázis-előállító intézmény felállítását, amely a várhatóan igen nagy érdeklődésre számot tartó regionális adatokat – országokként is – saját forrásokból tartalmazza, és a legmesszebbmenőkig figyelembe veszi a belföldi és a külföldi felhasználók érdekeit.

A bizottság égisze alatt alakuló pénzügyi (bankügyi) információs "speciális érdekcsoport" (FID/SD "Banking") előkészítő munkacsoportjának vezetője a tudományos ülésen ismertette az érdekcsoportra vonatkozó elképzeléseket, főbb feladatait. Bemutatta annak a sorozatnak az első darabját, amelynek gondozása a tervek között szerepel (pénzügyi információs források címtára).

Az ülésen részt vevő bankinformációs szakemberek kinyilvánították részvételi szándékukat a FID munkájában, s megállapodtak abban, hogy

- ▶ a bankinformációs rendszerek felépítését, funkcióit, tartalmát,
- ▶ a bankinformációs szolgáltatások munkaerő-szükségleteit,
- ▶ a bankinformációs technika eszközeinek fejlődését és alkalmazásait,
- ▶ a bankinformációs kiadványok rendszerét tapasztalatcsere, kiadványcsere és nemzetközi találkozó szervezése útján segítik. Ennek első lépéseként készül el a bankinformációs szolgálatok és kiadványok nemzetközi címtára és adatbázisa, s megkezdődnek a bankinformációs technika fejlődésének szentelt nemzetközi tanácskozás előkészítő munkálatai is.

A szocialista országok közreműködése

Öröndetes jelenség, hogy folytatódott a szocialista országok aktivizálódása a szövetség tevékenységében. Az európai szocialista országok – Csehszlovákia, Románia és az NDK kivételével – hivatalosan is képviseltették magukat a közgyűlésen, amelyen Albánia, a KNK, Kuba és a KNDK képviselői is megjelentek. A szocialista országok nemzeti tagjainak megbízottai – szovjet javaslatra – két ízben is egyeztettek álláspontjukat. Így alakítottak ki közös álláspontot többek között a tisztségviselők megválasztásával kapcsolatban, s itt merült fel a bolgár megbízott tanácsba való jelölésének gondolata is. A résztvevők megállapodtak abban, hogy a konzultációkat – a szocialista országok egymás közötti együttműködésének fokozására a FID-ben való részvétel kapcsán – a későbbiekben rendszeressé teszik. S ha tekintetbe vesszük, hogy a 45. konferenciát és kongresszust Kubában rendezik, ezekre a konzultációkra nyilvánvalóan szükség is lesz.

A Helsinkiben tartott kongresszus jelentősége

A nemzetközi tudományos kongresszusok sajátos szerepet játszanak a tudományos kommunikációban. Egy-egy tanácskozás sikere nem csupán a zökkenőmentes lebonyolításon, a szakmai vitákon, az informális kommunikáción vagy a hazavitt tapasztalatok sokaságán múlik, hanem azon is, hogy a résztvevők mennyire tudják felhasználni és közvetíteni az elhangzott ötleteket és elgondolásokat. A nemzetközi viták próbáját is kiálló elgondolások közvetítése és továbbterjesztése különösen fontos egy olyan szakterületen, mint amilyen az információ és dokumentáció: hiszen e terület szükségképpen nemzetközi jellegű és lényegű, különösen ma, amikor a gyors technikai fejlődés miatt nem lehet figyelmen kívül hagyni a nemzetközi vonatkozásokat. Azok az országok, amelyek a tapasztalatok átvételére, az új technikák meghonosítására, a nemzetközi információáramlásba való mind intenzívebb bekapcsolódás technikai és szervezeti előfeltételeinek megteremtésére ilyen vagy olyan okból nem tesznek erőfeszítéseket, óhatatlanul lemaradnak. Talán e gondolatmenet érvényessége az itt felvázolt "mozaikképből" is kitűnik.

Végezetül álljon itt *Alexander King* értékelése, aki a következőket mondta megnyitójában: "Egy olyan társadalommá való átalakulásban vagyunk, amely lényegesen különbözik a maitól. A mai világtendenciák határozottan azt sugallják, hogy az az információs társadalom, amely felé egyre gyorsabban közeledünk, legalább annyira eltér majd a mai társadalomtól, mint az ipari társadalom az előző agrártársadalomtól. Az új társadalom hatalmas lehetőségeket kínál az ember létfeltételeinek javítására, az egyenlőség és az emberi méltóság által uralt társadalmak harmonikus világának megvalósítására, de a veszélyek is óriásiak. Szükséges tehát, hogy az új információs technikák (pl. a mikroprocesszor és az általa létrehozott rendszer) által előidézhető, akár gazdasági, akár társadalmi, kulturális vagy politikai hatások következményeit alaposan megvizsgáljuk, jóval a válsághelyzet kialakulása előtt. Mivel a szövetség számára központi kérdés az információ hozzáférhetősége, kiválasztása és bölcs hasznosítása, a FID-nek fontos szerepe van ebben. S mint az egyik legrégebb nem kormányközi nemzetközi szervezetnek, meg is van a képessége arra, hogy az új követelményeknek megfeleljen."

Irodalom

44th FID conference and congress: August 28–September 1, 1988 Helsinki /Ed. by P. Hamalainen, S. Koskiala, A. J. Repo. – Helsinki; International Federation for Information and Documentation – Finnish Society for Information Services, 1988. – 1–3. vol.

Beérkezett: 1988. XII. 5-én.